

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ &
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΡΩΤ/ΘΜΙΑΣ & ΔΕΥΤ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Π.Ε. ΠΕΙΡΑΙΑ
ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ**

Ημερίδα: Μύθοι & Αλήθειες για τα Αντιβιοτικά & τα Εμβόλια

**«Η συμβολή των Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας στην ευεξία των παιδιών
και της σχολικής κοινότητας»**

Πέτρος Χρυσστομίδης, Υπεύθυνος Αγωγής Υγείας Διεύθυνσης Π.Ε. Πειραιά

Πειραιάς, 15/3/2017

Επισκόπηση

1. Εννοιολογικές διασαφηνίσεις: «Πρόληψη», «αγωγή υγείας», «προστασία της υγείας» και «προαγωγή της υγείας»
2. Επιστημολογικά ζητήματα σύμφυτων με την Αγωγή Υγείας στο σχολείο
3. Προγράμματα Αγωγής Υγείας στο Σχολείο: Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Μεθοδολογία, Αξιολόγηση
4. Ο στόχος της ευεξίας στη σχολική κοινότητα:
ουτοπία ή πραγματικότητα;
5. Συμπερασματικά

Κοινός στόχος και όραμα για ένα σχολείο που θα προάγει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων, δημιουργικών και ευτυχισμένων ανθρώπων, ικανών να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της σύγχρονης πραγματικότητας με τρόπο λειτουργικό για τον εαυτό τους και τους γύρω τους, προσδίδοντας στη ζωή τους προσωπικό νόημα.

Η σχέση Παιδείας-Υγείας

- Η επιτυγχανόμενη στάθμη της Δημόσιας Υγείας σε μια κοινωνία δεν είναι έργο μόνο ιατρικό, αλλά αποτελεί τη συνισταμένη μιας συλλογικής προσπάθειας και απόρροια της υγειονομικής οργάνωσης, του βιοτικού επιπέδου, καθώς και της πολιτιστικής και μορφωτικής ανάπτυξης του πληθυσμού.
- Η σχέση παιδείας-υγείας αποκτά κρίσιμο περιεχόμενο, γιατί από την αποτελεσματική της συνάρθρωση διαμορφώνεται ένα ασφαλέστερο περιβάλλον υγείας στον πληθυσμό.
- Ένα περιβάλλον όπου το άτομο θα μπορεί να διασφαλίσει την πλήρη σωματική, ψυχική και κοινωνική ευεξία.

1. Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις

- «Πρόληψη», «αγωγή υγείας», «προστασία της υγείας» και «προαγωγή της υγείας» δεν είναι ταυτόσημοι όροι.
- Εάν η υγεία αποτελεί «κατάσταση πλήρους φυσικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας» και «όχι μόνο την απουσία νόσου ή αναπηρίας» (ΠΟΥ)

1. Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις

- Η πρόληψη αφορά το σύνολο των μέτρων που στοχεύουν στην αποφυγή ή τη μείωση του αριθμού και της σοβαρότητας των ασθενειών ή των ατυχημάτων.
- Είναι το σύνολο των ενεργειών που τείνουν να προάγουν την ατομική και συλλογική υγεία.
- Απώτερος σκοπός της είναι: να εξασφαλίσει τη φυσική και διανοητική ακεραιότητα και να αναπτύξει τις ζωτικής σημασίας ικανότητες κάθε ατόμου (δημιουργικότητα, επιθυμία, ευχαρίστηση, ενεργός σχέση με το περιβάλλον), να μειώσει τους παράγοντες που απειλούν τη φυσική, ψυχολογική και κοινωνική κατάσταση του ατόμου, διατηρώντας τις αντιθέσεις σε ένα τέτοιο επίπεδο, ώστε το άτομο να μπορεί να τις διαχειριστεί χωρίς να μειώσει τις ζωτικής σημασίας ικανότητές του, κάτι που περιλαμβάνει μια κοινωνική δυναμική η οποία ενισχύει τις δυνατότητες κάθε ατόμου.

1. Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις

- Η αγωγή υγείας είναι μια διαδικασία που στηρίζεται σε επιστημονικές αρχές και χρησιμοποιεί προγραμματισμένες ευκαιρίες μάθησης που δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους, όταν λειτουργούν ως άτομα ή ως σύνολο, να αποφασίσουν και να ενεργούν συνειδητά (ενημερωμένα) για θέματα που επηρεάζουν την υγεία τους (Draijer & Williams, 1991).
- Η αγωγή υγείας στο σχολείο δεν αφορά μια βαθμίδα ή μια τάξη, αλλά ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Το εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται σε στενή συνάφεια με την αγωγή υγείας, καθώς κατά τη σχολική ηλικία: α) διαμορφώνεται η προσωπικότητα του ατόμου, η οποία συνδέεται άμεσα με την υιοθέτηση ενός υγιεινού τρόπου ζωής, β) διαμορφώνονται οι συνήθειες που επηρεάζουν την υγεία, γ) παγιώνονται οι μέθοδοι μάθησης.

1. Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις

- *Η προστασία της υγείας είναι ο συνδυασμός των μέτρων της τροποποίησης του περιβάλλοντος, με σκοπό να διευκολυνθεί η υιοθέτηση υγιών τρόπων ζωής. Αυτά τα μέτρα αφορούν το φυσικό ή/και το ανθρώπινο περιβάλλον. Είναι μέτρα νομικά (π.χ. υποχρεωτική χρήση της ζώνης ασφαλείας κατά την οδήγηση αυτοκινήτου ή του κράνους κατά την οδήγηση μηχανής), οικονομικά (π.χ. φόροι για το αλκοόλ ή το κάπνισμα), διάφορα ήδη βοήθειας (ψυχολογική υποστήριξη ατόμων με HIV λοίμωξη) κ.τ.λ.*

1. Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις

- *Η προαγωγή υγείας είναι ο συνδυασμός των μέτρων πρόληψης, αγωγής υγείας και προστασίας της υγείας, καθώς και της οργάνωσης των υπηρεσιών στο πλαίσιο ατομικής και συλλογικής συμμετοχής.*

2. Επιστημολογικά ζητήματα σύμφυτων με την Αγωγή Υγείας

- A) Προσεγγίζουμε το μέγιστο του παιδιού και τα πλαίσια που το υπηρετούν με πρωταρχική έμφαση στην ανίχνευση της δυσλειτουργίας και την αντιμετώπισή της, ή
στην αναγνώριση της λειτουργίας και την προαγωγή της (αναγνώριση και ενίσχυση δυνάμεων, καλλιέργεια δεξιοτήτων κλπ);
- Εάν εστιάσουμε στο δεύτερο, χρειάζεται να απαντήσουμε σε λιγότερο εύκολα ερωτήματα, όπως:
- Ποιες είναι οι δυνάμεις του συστήματος που εξετάζουμε;
 - Ποιες είναι οι λειτουργικές διεργασίες που αναπτύσσονται;
 - Πώς μπορούμε να τις ενισχύσουμε και να τους προσφέρουμε το χώρο και το χρόνο να αναπτυχθούν;

2. Επιστημολογικά ζητήματα σύμφυτων με την Αγωγή Υγείας

Χρειάζεται να αποφασίσουμε:

- Θα συνεχίσουμε να εκπαιδεύουμε το νέο άνθρωπο υπογραμμίζοντας με το κόκκινο μολύβι κυρίως τη δυσλειτουργία, επισημαίνοντας δηλαδή το λάθος ή υπογραμμίζοντας τη λειτουργία, αυτό δηλαδή που κατάφερε ή στο οποίο είναι δυνατός.
- Έρευνες κατατείνουν στο ότι η δεύτερη επιλογή είναι διαχρονικά αποτελεσματικότερη και ποιοτικά καλύτερη, διότι εδραιώνει τη μάθηση σε θετικότερα συναισθήματα και σχέσεις, χτίζοντας έτσι συνολικά και θετικότερη αυτοεικόνα.

2. Επιστημολογικά ζητήματα σύμφυτων με την Αγωγή Υγείας

- B)** Προσεγγίζουμε το παιδί ως μια βιοψυχοκοινωνική ολότητα, όπου σημασία έχει η αλληλεσύνδεση των διαφορετικών επιπέδων λειτουργίας ή κατακερματίζουμε την ολότητα αυτή με κριτήρια την πλευρά της ανάπτυξης, την ηλικία, την ικανότητα, το φύλο, την πολιτισμική ιδιαιτερότητα;
- Πιστεύουμε, για παράδειγμα, πως οι γνωστικές, συγκινησιακές, βιολογικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές πλευρές λειτουργίας χρειάζεται να αντιμετωπιστούν ως ένα ενιαίο σύνολο ή θεωρούμε ότι μπορούμε να θρέψουμε το ένα αγνοώντας το άλλο;
 - Για παράδειγμα: αναπτύσσουμε τη γνώση ενός ιστορικού γεγονότος αγνοώντας το πώς νιώθει το παιδί για αυτό ή με ποιες πολιτισμικές του εμπειρίες και βιώματα έρχεται αυτή η γνώση να συνδεθεί;

2. Επιστημολογικά ζητήματα σύμφυτων με την Αγωγή Υγείας

- Συνεχίζουμε να υιοθετούμε τα στοιχεία εκείνης της υπάρχουσας σχολικής δομής που αποσυνδέουν το Πρόσωπο με τον εσωτερικό του κόσμο (συναίσθημα, προσωπική εμπειρία, προσωπικό στόχο), καθώς και μεταξύ προσώπων, ρόλων και υπο-ομάδων (μαθητή-μαθητή, δασκάλου-μαθητή, δασκάλου-δασκάλου, δασκάλου-γονιού);

2. Επιστημολογικά ζητήματα σύμφυτων με την Αγωγή Υγείας

- Γ) Προσεγγίζουμε τη σχολική κοινότητα ως ένα κοινωνικό οργανωμένο σύστημα ή ως μία συσσώρευση ασύνδετων μεταξύ τους λειτουργιών και δραστηριοτήτων;
- Αντιλαμβανόμαστε ότι μέσα στο σχολείο αναπτύσσονται κοινωνικές δυναμικές που ενθαρρύνουν το διαχωρισμό σε καλούς και κακούς μαθητές, την εμφάνιση κάποιου «αποδιοπομπαίου τράγου» ή κάποιου αμφισβητία.
 - Μέσα σε αυτή την οπτική μπορούμε να αξιοποιήσουμε τη δομή της Αγωγής Υγείας όχι απευθυνόμενοι στο μη συμμορφούμενο ή στον «ανεπαρκή» για τις απαιτήσεις που έχουν τεθεί, αλλά απευθυνόμενοι στο σύνολο, που λειτουργεί ως καταλύτης και ως πλαίσιο για να ενισχύονται οι θετικές και όχι οι αρνητικές πλευρές στο άτομο ή στην ομάδα.

2. Επιστημολογικά ζητήματα σύμφυτων με την Αγωγή Υγείας

Δ) Προσεγγίζουμε τη σχολική κοινότητα ως μια αποκομμένη πραγματικότητα/πλαίσιο εμπειρίας ή

ως ένα κρίκο σε ένα πλέγμα λειτουργικά αλληλοσυνδεόμενων συστημάτων (οικογένειες, άλλα σχολεία, σύλλογοι εκπαιδευτικών, άλλοι φορείς, η περιβάλλουσα γεωγραφική κοινότητα με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά, κοινωνικοοικονομικά ή άλλα χαρακτηριστικά της);

➤ Πρόταγμα για το σύγχρονο σχολείο είναι να αναζητούνται οι μοχλοί εκείνοι που δημιουργούν, στηρίζουν και ενθαρρύνουν τέτοιες συνδέσεις.

3. Προγράμματα Αγωγής Υγείας στο Σχολείο: **Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Μεθοδολογία, Αξιολόγηση**

Ενδεικτική Θεματολογία

α. Μαθαίνω για τη ζωή (Υγεία) :

Η Υγεία ως πολιτισμικό και κοινωνικό αγαθό

Διαπολιτισμικές Προσεγγίσεις στην Υγεία και την Ασθένεια

Εξαρτησιογόνες Ουσίες (καπνός, αλκοόλ, ναρκωτικά)

Ασθένειες: AIDS, ηπατίτιδα Β, Μεσογειακή αναιμία, καρδιαγγειακά νοσήματα, ασθένειες στο εργασιακό περιβάλλον, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, καρκίνος

β) Ψυχική Υγεία _ Κοινωνική Συναισθηματική ανάπτυξη:

Συναισθηματική και Ψυχοκινητική Ανάπτυξη – Αντιμετώπιση Προβλημάτων

Αυτοεκτίμηση, Αυτοσυναίσθημα – Ανάπτυξη Δεξιοτήτων

Αξίες ζωής (Σεβασμός, αγάπη, ειρήνη, συνεργασία, υπευθυνότητα, ανεκτικότητα, ελευθερία, τιμιότητα, ευγένεια, προσφορά)

Διαπροσωπικές Σχέσεις

3. Προγράμματα Αγωγής Υγείας στο Σχολείο: **Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Μεθοδολογία, Αξιολόγηση**

Ενδεικτική Θεματολογία

γ)Υγεία, Ιστορία και Τέχνη

Μυθολογία, Ιστορικές Αντιλήψεις για την υγεία, Έθιμα, δοξασίες και λαογραφικά στοιχεία
Μνημεία, Έργα και αρχαιολογικοί χώροι (π.χ. προσωποποιήσεις Υγείας κ.ά.)

δ)Υγεία και Λογοτεχνία

Ζητήματα σωματικής/ ψυχικής υγείας και ποιότητας ζωής στην μυθιστοριογραφία και την ποίηση

ε)Αγωγή του Ενεργού Πολίτη Ανθρώπινα Δικαιώματα

Δημοκρατία

Προβλήματα Φτώχειας, Αναλφαβητισμού κ.ά

Δημοκρατικά δικαιώματα, δικαιώματα του πολίτη, δικαιώματα του παιδιού

Διαφορετικότητα

στ)Ποιότητα Ζωής

Κατοικία, Υγιεινή και Ασφάλεια

Ποιότητα ζωής στο εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον

Έκθεση σε τοξικές ουσίες

Φυσική Ζωή, άσκηση και υγιεινός τρόπος διαβίωσης

3. Προγράμματα Αγωγής Υγείας στο Σχολείο: **Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Μεθοδολογία, Αξιολόγηση**

Ενδεικτική Θεματολογία

ζ)Κυκλοφοριακή Αγωγή

Οδική συμπεριφορά πεζών και οδηγών

Οδική συμπεριφορά μαθητών: οι μαθητές ως οδηγοί και ως επιβάτες – διαμόρφωση κυκλοφοριακής συνείδησης

Οδική Ασφάλεια

η)Αγωγή του καταναλωτή

Αγωγή του καταναλωτή και οικονομία

Αγωγή του καταναλωτή και κοινωνία

3. Προγράμματα Αγωγής Υγείας στο Σχολείο:

Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Μεθοδολογία, Αξιολόγηση

- Σκοπός ενός σχολείου που προάγει την υγεία είναι η άμεση και ενεργή συμμετοχή των μελών του, που θα αντιλαμβάνονται τη σημασία της προσφοράς τους στην επίτευξη των στόχων.
- Για την ομαλή οργάνωση και τον συντονισμό των ατόμων και των ενεργειών είναι απαραίτητο ένα σχέδιο δράσης (**βασικά βήματα** βάσει του φυλλαδίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με τίτλο «**Healthy School**»)

Βήμα 1: *Πρώτη επαφή και επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς που δείχνουν ενδιαφέρον.*

Βήμα 2: *Διατύπωση της σκοποθεσίας ενός προγράμματος αγωγής υγείας.*

Βήμα 3: *Συντονισμός των προσπαθειών όπως με τη δημιουργία μιας επιτροπής ή τον ορισμό κάποιου συντονιστή για την επίβλεψη του σχεδίου.*

Βήμα 4: *Χαρτογράφηση της υπάρχουσας κατάστασης με την καταγραφή και την αξιολόγηση τυχόν προηγούμενων δραστηριοτήτων αγωγής υγείας.*

Βήμα 5: *Καθορισμός προτεραιοτήτων. Επιλογή ενός θέματος ή ιεράρχηση θεματικών ενοτήτων με κριτήριο τις ανάγκες της συγκεκριμένης σχολικής κοινότητας και τον βαθμό επιτακτικότητας.*

Βήμα 6: *Διαμόρφωση ρεαλιστικών σχεδίων για κάθε προτεραιότητα.*

Βήμα 7: *Έλεγχος επιμέρους σχεδίων με συστηματική παρακολούθηση όλων των σταδίων υλοποίησης της δράσης.*

Βήμα 8: *Αξιολόγηση σχεδίου, καταγράφοντας τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της δράσης.*

Βήμα 9: *Ένταξη δραστηριοτήτων στο πρόγραμμα του σχολείου. Συνέχιση της εφαρμογής των πετυχημένων δράσεων που αποτελούν «καλές πρακτικές» (good practices) στο σχολείο σε καθημερινή βάση.*

Βήμα 10: *Επανάληψη της κυκλικής στρατηγικής. Εκτίμηση των αποτελεσμάτων με βάση τους αρχικούς στόχους. Συνέχιση των δράσεων με πιθανές αλλαγές.*

3. Προγράμματα Αγωγής Υγείας στο Σχολείο:

Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Μεθοδολογία, Αξιολόγηση

Βασικές αρχές_Μεθοδολογία

- Σε ό,τι αφορά την επεξεργασία των θεμάτων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι βασικές αρχές που εφαρμόζονται στα προγράμματα των Σχολικών Δραστηριοτήτων με στόχο τη διαμόρφωση ενεργών και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών:
- η *μαθητοκεντρική* διαδικασία (ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας των μαθητών, χρήση συμμετοχικών και ενεργών διδακτικών τεχνικών, δημοκρατικός διάλογος)
- η συνεργατική μάθηση μέσα από την ανάπτυξη κλίματος ενεργούς συμμετοχής και αλληλοϋποστήριξης των μελών των ομάδων εργασίας, αλλά και των ομάδων μεταξύ τους
- η βιωματική και ανακαλυπτική μάθηση μέσα από την χρήση πρωτογενών πηγών (διεξαγωγή έρευνας, μελέτη πεδίου κ.λ.π.)
- η διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων και η διαθεματικότητα
- η δημιουργική και ελεύθερη έκφραση

3. Προγράμματα Αγωγής Υγείας στο Σχολείο:

Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Μεθοδολογία, Ανατροφοδότηση

- βασική λειτουργία της ανατροφοδότησης είναι παιδαγωγική και αποσκοπεί στη διάγνωση των διδακτικών καταστάσεων και στον αναστοχασμό των ατόμων που ενέχονται σε αυτές.
- Η αναστοχασμός αποτελεί ουσιαστικό μεθοδολογικό εργαλείο στα θέματα Αγωγής Υγείας, αφού προάγει την κριτική σκέψη και επεξεργασία.

4. Ο στόχος της ευεξίας στη σχολική κοινότητα: ουτοπία ή πραγματικότητα

Τα Προγράμματα Αγωγής Υγείας δύνανται

- να συνεισφέρουν στο όλο «παιδαγωγικό παράδειγμα» καλλιεργώντας αξίες, διαμορφώνοντας στάσεις και συμπεριφορές, δίνοντας γνώσεις και πληροφορίες για τα σύνθετα ζητήματα της σημερινής πραγματικότητας.
- να δημιουργήσουν θεωρήσεις αυτοεκτίμησης και χειραφέτησης, ώστε τα παιδιά να μην εξαρτώνται από κατασκευασμένες ανάγκες και προτεραιότητες,

4. Ο στόχος της ευεξίας στη σχολική κοινότητα: ουτοπία ή πραγματικότητα

- Το σχολείο αποτελεί ιδανικό χώρο για την προαγωγή της υγείας, καθώς η προσχολική και σχολική ηλικία είναι ιδανική για την υιοθέτηση υγιεινών προτύπων και συμπεριφορών.
- Κάθε δράση αγωγής υγείας πρέπει να αποσκοπεί στην ανάπτυξη εκείνων των παραγόντων που συμβάλλουν στην προσωπική και κοινωνική ευημερία και δίνουν νόημα στη ζωή των ανθρώπων.
- *Για να προστατέψει κάποιος τον εαυτό του θα πρέπει πρώτα να τον αγαπήσει.*

5. Συμπερασματικά

- Συνεπώς, κύριο μέλημα της αγωγής υγείας, αλλά και γενικότερα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, πρέπει να αποτελεί η ενδυνάμωση του ατόμου, η προσωπική του ανάπτυξη και η κοινωνική του ενσωμάτωση.
- Κάτι τέτοιο μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο σε ένα σχολείο που αποτελεί περιβάλλον συνοχής, αποδοχής και αλληλεγγύης.
- Αυτό το σχολείο είναι ένα σχολείο που προάγει την υγεία ως «κατάσταση πλήρους φυσικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας».

Ευχαριστώ πολύ!